הגוזל עצים פרק תשיעי בבא קמא

בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו [א]ויחזיר לבניו או לאחיו [ב]ואם אין לו לוה ובעלי חוב באים ונפרעים: **גמ'** אמר רב יוסף [ג]אפילו לארנקי של צדקה אמר רב פפא [ד]וצריך שיאמר זה גזל אבי אמאי נמחליה לנפשיה מי לא תנן [ה]מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש אלמא בר מחילה הוא אמר רבי יוחנן לא קשיא הא רבי יוסי הגלילי הא רבי עקיבא דתניא [ו]ואם אין לאיש גואל להשיב האשם וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים אלא בגזל הגר הכתוב מדבר הרי שגזל הגר ונשבע לו ושמע שמת הגר והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים ופגע באותו הגר וזקפו עליו במלוה ומת זכה הלה במה שבידו דברי רבי יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר [ז]אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו לרבי יוסי הגלילי לא שנא לנפשיה ל"ש לאחרים מצי מחיל ולרבי עקיבא ל"ש לאחרים ולא שנא לנפשיה לא מצי מחיל ולר' יוסי הוא הדין דאפי' לא זקפו במלוה והאי דקתני זקפו עליו במלוה להודיעך כחו דרבי עקיבא דאפילו זקפן עליו במלוה אין לו תקנה עד שיוציא גזילה מתחת ידו מתקיף לה רב ששת אי הכי לרבי יוסי הגלילי לשמעינן לנפשיה וכל שכן לאחרים לרבי עקיבא לשמעינן לאחרים דלא מצי מחיל וכ"ש לנפשיה דלא מצי מחיל אלא אמר רב ששת הא והא רבי יוסי הגלילי כי קאמר רבי יוסי הגלילי דמצי מחיל לאחרים אבל לנפשיה לא מצי מחיל אלא אמאי זכה הלה במה שבידו משום דזקפן עליו במלוה רבא אמר הא והא רבי עקיבא כי אמר רבי עקיבא דלא מצי מחיל לנפשיה אבל לאחרים מצי מחיל מכלל

כחייו וכמותו אם מת לא ירשנו: ואם אין לו. מה יאכל ליה ואוכל ובעלי חוב באין ונפרעין מן הירושה את מלקו: **גמ' ואפי' לארנקי של צדקה.** אם אינו מוצא יורש לאביו למי יש יתן אותה לארנקי של צדקה ולא יעכבנו בידו: **וצריך שיאמר.** כשהוא משיב לאחרנקי של צדקה זה גזל אבא: **ונמחליה לנפשיה.** היכא דאין יורש אלא הוא וכולה שלו: **מי לא תנן מחל לו על הקרן.** ולא מקיימא מצות השבה. אלמא למיפק ידי גזילה בעינן והא נפקא ליה במחילה הכא נמי כיון דירושה קמיה נפלה נפק ליה מידי גזילה: **להשיב האשם.** זה קרן של גזילה דכתיב לקמן בפרקין (דף קי.): **גואל.** יורש: **וכי יש לך אדם כישראל שאין לו גואלים.** אם אין לו בן או בת או אח יש לו קרוב עד יעקב אביהו הקרוב קרוב יורש: **אלא בגזל הגר.** ונשבע לשקר דכתיב[ג] למעול מעל בה': **והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים.** להכהנים כדכתיב[ד] האשם המושב לה' להכן ואמרינן לקמן בשמעתין[ה] אשם זה קרן: **וזקפו עליו.** גר במלוה נפק ליה מצות גזילה ולכי מיית גר הוה ליה אלי מוחזק וחכה מן הספקר: **לא שנא לנפשיה.** כגון הכא דמחיל ליה אלי גברא גזל הגר לנפשיה וה"ה נחל את אביו ונשבע לו ומת אביו דמחיל לנפשיה: **ול"ש לאחרים.** נגזל לנחל מצי מחיל ומתני' דקתני מחל לו על הקרן רבי יוסי הגלילי היא ואשמעינן לאחרים וה"ה לנפשיה היכא דנפק מידי גזילה כגון יורש או גזל הגר וקס"ל אלי זקפו לאו דוקא כדמפרש ואזיל: **לר' עקיבא לא שנא כו'.** ומתני' דקתני משלם קרן ומומש לבניו או לאחיו ר' עקיבא היא ולאשמועינן לנפשיה דלא מצי מחיל וה"ה לאחרים דאפילו מחיל ליה נגזל גופיה לאו מחילה היא: **ס"ס אפי' לא זקפן.** הלכך יורש את אביו ומי אע"ג דלא זקפו עליו במלוה ולא יצא מתורת גזילה נחיי אביו כיון דמת אביו ונפלו נכסים לפניו מחיל לנפשיה. ולקמן (ע"ב) פריך א"כ גזל הגר דנפיק לכהנים היכי משכחת לה: **א"ה.** דבלא זקפו נמי קאמר ר' יוסי לנפשיה מצי מחיל מתני' דמחל לו על הקרן דאמרת ר' יוסי כיון דאמר לנפשיה מצי מחיל לשמעי' ביורש את אביו דמחיל לנפשיה וליתני פטור ולוקמה כר' יוסי וכ"ש דנגזל גופיה לנגזלן מצי מחיל וגבי מחל לו על הקרן דאוקמיה כר' יוסי ליתני אינה מחילה ולוקמה כרבי עקיבא דלשמעינן מתני' לרבי עקיבא דלאחרים לא מצי מחיל ומהתם שמעינן שפיר דכל שכן לנפשיה דזקפו במלוה היינו אחרים וקאמר ר' עקיבא דלא מצי מחיל אבל השתא דלאשמועינן לאחרים הוא מחילה ולנפשיה לא הוא מחילה איכא למימר דדוקא קתני וחד תנא הוא ריש"א דמתני' וסיפא: **הא והא ר' יוסי.** הא דאמר בזקפו במלוה דכיון דאפקה גר גופיה דהוה נגזל מתורת גזילה דהוי כמוחל לאחרים הוי מחילה ולכי מיית קנייה אלי הלכך מחל לו על הקרן דמתני' ר' יוסי היא דאי לרבי עקיבא בעי השבה משלו כדקתני אין לו תקנה עד שיוציא גזילה וסיפא נמי רבי יוסי היא דמודי רבי יוסי[ו] לנפשיה דלא מצי מחיל כיון דלא אפקיה נגזל מתורת גזילה: **רבא אמר הא והא רבי עקיבא.** דלרבי יוסי לנפשיה נמי מצי מחיל דזקפו לאו דוקא וכי אמר רבי עקיבא דלא מצי מחיל לנפשיה הוא דקאמר דאע"ג דגר זקפו כיון דלא מחיל מחילה גמורה לא נפקא ליה מתורת גזילה אבל נגזל לגזלן מודה ר' עקיבא דמחיל מכלל

ורבא דמוקי לה כרבי עקיבא סבר דזקפו במלוה אינו מועיל כלום לכ"ע אי לא מצי מחיל לנפשיה הלכך רבי יוסי דקאמר זכה הלה במה שכידו ע"כ משום דסבר דמצי מחיל לנפשיה הלכך מתני' לא מיתוקמא כוותיה אלא כרבי עקיבא ומודה רבי עקיבא דלאחריני מצי מחיל והשתא הא דנקט זקפו במלוה להודיעך כחו דרבי עקיבא דאפי' זקפו במלוה לא מצי מחיל לנפשיה כיון דליכא מחילה דאחריני:

אלא

בחייו ובמותו אם מת לא ירשנו [א]ויחזיר לבניו או לאחיו [ב]ואם אין לו לוה ובעלי חוב באים ונפרעים: **גמ'** אמר רב יוסף [ג]אפילו לארנקי של צדקה אמר רב פפא [ד]וצריך שיאמר זה גזל אבי אמאי נמחליה לנפשיה מי לא תנן [ה]מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש אלמא בר מחילה הוא אמר רבי יוחנן לא קשיא הא רבי יוסי הגלילי הא רבי עקיבא דתניא [ו]ואם אין לאיש גואל להשיב האשם וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים אלא בגזל הגר הכתוב מדבר הרי שגזל הגר ונשבע לו ושמע שמת הגר והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים ופגע באותו הגר וזקפו עליו במלוה ומת זכה הלה במה שבידו דברי רבי יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר [ז]אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו לרבי יוסי הגלילי לא שנא לנפשיה ל"ש לאחרים מצי מחיל ולרבי עקיבא ל"ש לאחרים ולא שנא לנפשיה לא מצי מחיל ולר' יוסי הוא הדין דאפי' לא זקפו במלוה והאי דקתני זקפו עליו במלוה להודיעך כחו דרבי עקיבא דאפילו זקפן עליו במלוה אין לו תקנה עד שיוציא גזילה מתחת ידו מתקיף לה רב ששת אי הכי לרבי יוסי הגלילי לשמעינן לנפשיה וכל שכן לאחרים לרבי עקיבא לשמעינן לאחרים דלא מצי מחיל וכ"ש לנפשיה דלא מצי מחיל אלא אמר רב ששת הא והא רבי יוסי הגלילי כי קאמר רבי יוסי הגלילי דמצי מחיל לאחרים אבל לנפשיה לא מצי מחיל אלא אמאי זכה הלה במה שבידו משום דזקפן עליו במלוה רבא אמר הא והא רבי עקיבא כי אמר רבי עקיבא דלא מצי מחיל לנפשיה אבל לאחרים מצי מחיל מכלל

אמור לפרוע דולמי קא משתרשי ליה ואמור וה"ל משתרשי ליה וי"ל דלא דמי דהתם כיון שמתחייב למי שפרע בעבורו אם יפרע בחנם בעבורו מ"כ מהנהו ואמור אבל הכא מה שבאים ב"ח ונפרעין מן הנכסים אין זה נהנה מן הנכסים והיא דהולך אצל מנוי לא מקשה דהתם דרך מתנה מיירי שהמנוי נותן לזה פירות במתנה וחוזר ומקבל מזה מעות דרך מתנה אבל הא דאמר בפרק השותפין (שם דף מז:) [ג] קונס אשמי שאני נהנית לך כו' לוה וב"ח בחין ונפרעין מבעל בשלמא קונס שאני נהנה לאשמי איכא למימר במזונות אשתו ואלינא דתנן אלא קונס שאני נהנה לך משמע שאומר למכירו נמצא שהוא פורע מזבו ויש לומר כגון שלוה הימנו על מנת שלא לפרוע דהשתא אין נהנה כלום במה שפורע מזבו וא"ת וכי בשופטני עסקינן שילוה ע"מ שלא לפרוע וי"ל שהוא מזהכו שלא יניח מלפרוע בעבורו: **אלא** אמר רב ששת הא והא ר' יוסי הגלילי. וא"ת ואמאי לא מוקי ממתני' כר' עקיבא ומודה לאחרים מצי מחיל ולנפשיה לא מצי מחיל וכזקפו עליו במלוה הוא דפליג עליו רבי עקיבא ארבי יוסי דלא חשיב ליה זקיפה כמו מחילה לאחריני וי"ל דרב ששת סבר כיון דממילה לאחריני מועלת זקפו נמי מועיל לכ"ע וכיון דאמר ר' עקיבא דזקפו במלוה אינו מועיל א"כ ודאי ס"ל דמחילת אחרים נמי אינו מועיל הלכך לא מתוקמא מתני' כר' עקיבא דקתני במתניתין מחל לו את הקרן משמע דמחילת אחריני מועלת

עין משפט נר מצוה

קסו א ב מיי' פ"ה מהלכות גזלה וכ"ו ועיין בכ"מ הל"ו ומגן לאברהם בס"ע יו"ד סי' רכג סעיף ד:

קסז ג ד מיי' פ"ט מהל' גזילה ואבידה הלכה ג ומגן אברהם עג סוס"ע ת"מ סי' שסז סעיף ה:

קסח ה מיי' שם הלכה ד ה ועיין בהשגות ומ"מ סוס"ע שם סעי' ו:

מוסף רש"י

בחייו ובמותו. אם מת בחייו ובמותו, כיון דמפרש במותו, **אם מת לא ירשנו.** דאתר דבר שבבשותו לבשיעה מרשותו לאחר מותו (נדרים מב:). מחל לו. נגזל, על הקרן. לאחר שהוה לו (לעיל קג.). **ואם אין לאיש גואל.** נגי גזל ונשבע על שקר, דכתיב לעיל מיניה והשתדו את מעלתם אשר עשו והשיב את האשמו בראשו, ואלי אשמו קרן של גזלה (סנהדרין פח:). וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים. מוצא יעקב, בעוד אחד מכל ישראל קיים הוא קרוב לו (קדושין כא.) אין לך אדם בישראל שאין לו גואלים, כל זמן שלא כלו בני יעקב הקרוב קרוב קודם (סנהדרין פח:). **אלא בגזל הגר הכתוב מדבר.** ומת לאחר שנשבע לו ואין לו יורשים (שם).

תורה אור השלם

1. וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם אֵלָיו הָאָשָׁם הַמּוּשָׁב לַיְיָ לַכֹּהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפֻּרִים אֲשֶׁר יְכַפֶּר בּוֹ עָלָיו:

במדבר ה ח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא והא וכו' דמודי ר' יוסי דלנפשיה לא מצי: (ב) תוס' ד"ה ליה וסי' דכיון דליכא קנא לא מפסידינן לנקוטות: (ג) ר"ה ב"מ וכו' כמ' השתמפין האומר לאשתו קונם שאני נהנית לך:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה לוה וכו' אבל נתנו בפתנה. עיין כתוכות דף מט ע"ב תוס' ד"ה הוא ועיין בפסוקת הרשב"א פי' תרי"מ דמולק ע"ז: **בא"ד** הכי נמי לא משתעבד משלמלי. עיין יבמות לט ע"א תוס' ד"ה כתב ובכתוכות דף מט ע"ב תוס' ד"ה הוא:

מסורת הש"ם

(א) (לעיל קג.). (ב) קידושין כא. סנהדרין סח:. (ג) (מדבר ה:). (ד) (שם). (ה) (דף קי.). (ו) רש"ל. (ז) (ל"ש שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com